

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยรูปแบบ กระบวนการ วิธีการ ที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง มีความหมายและมีคุณค่าในการพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม มุ่งสร้างเสริมเจตคติ คุณค่าชีวิต ปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ส่งเสริมให้นักเรียน รู้จักและเข้าใจตนเอง สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับตัวและปฏิบัติตนให้เป็น ประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ, 2546 หน้า 2) ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ใน โครงสร้างของหลักสูตรและแบ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน โดยกิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบ วงจรตั้งแต่ ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้น การทำงานเป็นกลุ่ม อันได้แก่ กิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2545 หน้า 6) ส่วนรูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมนักเรียนขึ้นอยู่กับสถานศึกษาแต่ละแห่งจะ พิจารณาจัดตามความเหมาะสม เช่น จัดในรูปแบบของกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และ/หรือผู้นำเพื่อประโยชน์

สำหรับโรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้พิจารณาจัดกิจกรรมนักเรียน ในรูปแบบของกิจกรรมลูกเสือ เพราะการจัดกิจกรรมลูกเสือ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่างๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและ วิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะลูกเสือ แห่งชาติ รวมทั้งสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดหลักสูตรไว้เป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ลูกเสือสำรอง
2. ลูกเสือสามัญ

ผู้ศึกษา เป็นครูผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมวิชาลูกเสือสำรองชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนบ้านริมใต้ ร่วมกับคณะครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อีกจำนวน 4 ท่าน ได้พิจารณาเห็นความสำคัญของวิชาพิเศษลูกเสือสำรองในด้านที่เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติ ฝึกคิด ฝึกทำ ทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาครบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมถึงได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นในบทบาทต่างๆ เช่น บทบาทผู้นำ ผู้ตาม ตามสถานการณ์การเรียนรู้ แต่จากการจัดกิจกรรมวิชาพิเศษลูกเสือสำรองที่ผ่านมา พบว่า คณะครูยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องที่สอน มักยึดแบบเรียนเป็นหลักและใช้วิธีการให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยขาดการกระตุ้นและเสริมแรงทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียน ในการจัดกิจกรรมขาดการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหา ครูไม่สร้างบรรยากาศในการเรียนให้น่าสนใจ และยังพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจัดตามเนื้อหาที่ระบุไว้ในตำรา ไม่มีการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มุ่งการท่องจำมากกว่าการวิเคราะห์และปฏิบัติ ขาดสิ่งเร้าหรือสิ่งจูงใจในการเรียน รวมทั้งไม่มีสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมีจิตสาธารณะ เกิดทักษะการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก (แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551, หน้า 2 - 3)

ผู้ศึกษาจึงมีความพยายามที่จะหาแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรองให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ศึกษาหลักสูตรวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2522 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุดการสอนจะช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์และทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพราะการนำชุดการสอนมาใช้ นั่น คืออาศัย แนวคิด หลักการ ต่าง ๆ มาบูรณาการเพื่อให้เกิด การเรียนรู้ (ชัยขงค์ พรหมวงศ์, อ่างใน สุนันทา สุนทรประเสริฐ, 2547 หน้า 10) ได้แก่

1. แนวคิดตามหลักจิตวิทยา เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยจัดให้นักเรียน มีอิสระในการเรียนรู้ตามความสามารถ และอัตราการเรียนรู้ของแต่ละคน
2. แนวคิดที่จะเปลี่ยนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางมาเป็นแบบให้นักเรียนศึกษา ด้วยตนเอง โดยใช้สื่อประสมที่ตรงตามเนื้อหา โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ
3. แนวคิดที่จะจัดระบบการผลิต การใช้สื่อการสอนในรูปแบบของสื่อประสม โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนจากการใช้สื่อช่วยครูมาเป็น ใช้สื่อเพื่อช่วยนักเรียนในการเรียนรู้
4. แนวคิดที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน และนักเรียน กับสภาพแวดล้อม โดยนำสื่อการสอนมาใช้ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม ในการประกอบกิจกรรม การเรียนการสอน

5. แนวคิดที่ยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้มาจัดสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดสภาพการณ์ให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง และมีผล ย้อนกลับทันทีว่าตอบถูกหรือตอบผิด มีการเสริมแรงทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและต้องการ ที่จะเรียนต่อไป ได้เรียนรู้ทีละน้อย ๆ ตามลำดับขั้น ตามความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

ดังนั้นเพื่อให้ครูผู้สอน ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจัดกิจกรรมวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง จัดบรรยากาศในการเรียนที่น่าสนใจ มีการบูรณาการระหว่างเนื้อหา มีการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้อง กับสถานการณ์ ปลุกฝังให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการทำงานตามกระบวนการลูกเสือ คือ มีความ สนใจศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการทำงานและ ดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ และสามารถประเมินและปรับปรุงการทำงานได้ ทั้งยังปลุกฝัง ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติตั้งแต่วัยเด็กซึ่งช่วยให้มีความรักและหวงแหนธรรมชาติ มากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษา มีความสนใจที่จะสร้างชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือ สำรอง เรื่อง นักรธรรมชาติศึกษาขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสร้างและใช้ชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่อง นักรธรรมชาติศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการทำงานของนักเรียนหลังจากเรียนด้วยชุดการสอนวิชาพิเศษ ลูกเสือสำรอง เรื่อง นักรธรรมชาติศึกษา

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนด้วยชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือ
สำรองเรื่องนักธรรมชาติศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1
ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านริมใต้ อำเภอแมริม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 2 เป็นนักเรียนที่สนใจเลือกเรียนวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่องนักธรรมชาติศึกษา
จำนวน 30 คน

เนื้อหา

เนื้อหาที่นำมาจัดทำเป็นชุดการสอนในครั้งนี เป็นเนื้อหาวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่อง
นักธรรมชาติศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เกี่ยวกับการศึกษาธรรมชาติ การสำรวจ
สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เพื่อปลูกฝังให้ลูกเสือสำรองมีความรักในธรรมชาติ รู้จักดูแล รู้จักคุณประ โยชน์
ถนอมรักษาดิน ไม้ สัตว์และสิ่งแวดล้อม ให้คงงามเสมอ และที่สำคัญที่สุดให้รู้จักหวงแหน
ทรัพยากรที่มีค่าของชาติ โดยศึกษาความเป็นมา ประโยชน์ การเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ เช่น
พรรณไม้ ดอกไม้ ชีวิตของสัตว์ สิ่งที่ทับถมในดิน การเกิดของหิน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุดการสอน หมายถึง ชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่อง นักธรรมชาติศึกษา สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นชุดการสอนที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม
กลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้ให้ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ บัตรคำสั่ง บัตรเนื้อหา
สื่อการเรียนการสอน บัตรกิจกรรม แบบฝึกหัด บัตรเฉลย แบบทดสอบหลังเรียน

การสร้างชุดการสอน หมายถึง การสร้างชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่อง
นักธรรมชาติศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร กำหนด
หัวข้อเรื่องชุดการสอน จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และวิธีการวัดผลประเมินผล แล้วหาคุณภาพ
ของชุดการสอนโดยการพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความชัดเจนจากผู้เชี่ยวชาญ

การใช้ชุดการสอน หมายถึง การนำชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่อง
นักธรรมชาติศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อประเมิน
พฤติกรรมการทำงานของนักเรียน

พฤติกรรมการทำงานของนักเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมการทำงานในด้านกระบวนการทำงานของนักเรียน ได้แก่ ศักยภาพ วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน

ความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่อง นักรบธรรมชาติศึกษา เกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล

วิชาพิเศษลูกเสือสำรอง หมายถึง วิชาที่ลูกเสือสำรองที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านริมใต้ เลือกเรียนนอกเหนือ จากการเรียนในหลักสูตรลูกเสือสำรอง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ชุดการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรอง เรื่อง นักรบธรรมชาติศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพิเศษลูกเสือสำรองที่เน้นพฤติกรรมการทำงานในกระบวนการกลุ่ม
2. ได้แนวทางในการจัดทำชุดการสอนในเนื้อหาอื่นและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ต่อไป